

переходять із зовнішнього у внутрішній план і стають задачами для учнів. Компонент цільового роз'яснення, поглиблення мотивації є передумовою позитивного ставлення учнів до виконання нестандартних завдань. Контроль школярами своїх дій у ході розв'язування часткових пізнавальних завдань, усвідомлення своїх досягнень на фоні успіхів класного колективу заохочує дитину до активної навчальної діяльності. Створення атмосфери зацікавленості до дитини, яка має високий інтелектуальний і творчий потенціал, надання їй свободи вибору видів інтелектуальної творчої діяльності; публічне визнання результатів такої діяльності;

- кваліфіковане використання вчителем широкого діапазону засобів зацікавлення учнів навчальним матеріалом, з урахуванням їхньої індивідуальної готовності до участі в пошуковій діяльності.

Дуже корисними для стимулювання інтересів молодших школярів є такі прийоми роботи з нестандартними завданнями: доповнення задачі даними, яких не вистачає; розв'язання задач "без запитань", коли учні самостійно встановлюють, які величини можна відшукати за допомогою даної умови задачі; кількаразова зміна числових даних для узагальнення способу розв'язання задачі; складання задачі за даною схемою, за заданим запитанням; ускладнення умови задачі так, щоб утворилася нова задача. Створення таких умов на уроках забезпечує глибоку зацікавленість учнів навчальною роботою.

Висновок. Таким чином, у навчальному процесі нестандартні завдання відіграють важливу роль. По-перше, розв'язуючи творчі вправи, учні вчаться застосовувати набуті теоретичні знання, власний інтелектуальний досвід для практичних потреб. По-друге, розв'язування нестандартних завдань дає учням дуже багато для розвитку їх мислення та уяви, адже при цьому доводиться аналізувати, зіставляти, будувати іноді досить довгі ланцюги силогізмів і т. ін. Важко знайти інший матеріал, більш придатний для розвитку мислення і уяви, ніж розв'язування нестандартних задач. По-третє, виконання системи нестандартних завдань, якщо його добре організувати, сприяє вихованню учнів, особливо вихованню волі, наполегливості та інших корисних якостей, а в кінцевому результаті розвиває пізнавальні інтереси молодших школярів.

Література

1. Богданович М.В., Маланюк К.П. Творчі завдання з математики. – Тернопіль, 1995. – 80 с.
2. Гальперин П.Я., Данилова В.Л. Воспитание систематического мышления в процессе решения малых творческих задач// Вопросы психологии. – 1980. – №1. – С. 31-38.
3. Друзь Б.Г. Виховання пізнавальних інтересів молодших школярів у процесі навчання. – К.: Радянська школа, 1978. – 126 с.
4. Колягин Ю.М., Оганесян В.А. Учись решать задачи. – М.: Просвещение, 1980. – 96 с.
5. Корчевська О.П. Методи фронтальної роботи із завданнями підвищеної складності на уроках математики в початкових класах// Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. – Серія: Педагогіка. – 2000. – №3. – С. 21-25.
6. Развитие познавательной активности и самостоятельности учащихся: Сб. тр. – Куйбышев, 1978. – 65 с.
7. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии. – М.: Педагогика, 1973. – 423 с.
8. Хабіб Р.А. Активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках математики. – К.: Радянська школа, 1985. – 153 с.

*Олена Родинюк
наук. керівник – доц. В.О Вихрущ*

ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ УЧБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Для того, щоб забезпечити успішний та ефективний навчальний процес, вчителю необхідно врахувати ряд факторів. Серед них важливе значення має визначення впливу мотивації учіння школярів на їх успішність, її динаміку на різних етапах навчання в школі, ролі оцінки-бала, а також тих видів робіт, які позитивно впливають на учбову діяльність учнів і навпаки – пригнічують їх пізнавальний інтерес.

Проблему мотивації досліджували Л.І.Божович, С.О.Мусатов, В.Чириков, безпосередньо у початкових класах – О.В.Скрипченко, М.В.Святогорова, І.В.Вочков [2;3;5;6]. Результати їх робіт показали, що мотиваційні складові учіння мають великий вплив на успішність школярів.

Наше дослідження було проведене на базі школи – дитсадка №35, м. Тернополя. Метою дослідження є вивчення динаміки формування мотивації учбової діяльності молодших

школярів.

Що ж спонукає сучасних молодших школярів до навчання в школі? Більшість першокласників на запитання "Навіщо ти вчишся?" відповідь: "Щоб навчитися писати, рахувати, читати". Дані їхні відповіді, як зазначив О.В. Скрипченко, в основному, відображають судження дорослих, побажання батьків. 62% опитаних учнів відвідують школу для того, щоб чогось навчитися, одержати певні знання, уміння та навички. Великий вплив на учіння школярі першого класу мають і такі широкі соціальні мотиви, як прагнення в майбутньому займатися певною професією (18,2%) (зазвичай, хлопчики хочуть стати міліціонерами, банкірами, футболістами, а дівчата – вчительками, співачками, моделями), а також престижні мотиви ("Хочу бути розумним") (11,5%). Близько 6% опитаних першокласників не зацікавлені ні самим навчальним процесом, ні його результатами, а навчаються в школі тільки через те, що від них цього вимагають батьки.

Чи суттєво змінюється ситуація у другому класі? На запитання "Чому ти вчишся в школі?" учні дали наступні відповіді: "Щоб мати знання" (53,4%), "Щоб бути розумним" (22,5%), "Щоб потім піти на роботу" (12%), "Щоб мати хороші оцінки" (6,8%), "Щоб навчитися читати, писати, рахувати" (2,7%), "Тому, що в школі цікаві уроки" (1,2%). Таким чином, дані відповіді ілюструють незаперечну перевагу зовнішніх мотивів, орієнтування школярів на результат, а не на процес учіння.

Аналогічні результати і в учнів третіх класів, тільки збільшується відсоток школярів, які мають мотиви одержання особистих переваг (30,5%) та тих, що мають на меті досягнення практичних цілей (прагнення добре закінчити школу, продовжити навчання, мати хорошу роботу) (15,9%).

У четвертому класі домінуючими залишаються мотиви, які стають самоціллю учнів (67,3% школярів спрямовані на одержання знань), а також престижні мотиви (18%). Значну роль відіграє спрямованість на досягнення високих результатів у майбутньому.

Отже, для учнів молодшого шкільного віку провідні мотиви пов'язані не безпосередньо із змістом, процесом учіння, а із його результатами, які діти чітко визначають – отримання знань, вмінь та навичок (62,1%), а також розуміють їх практичне значення (16,04%).

Перед вчителем стоїть важливе завдання: зацікавити учнів самим процесом учіння, сформувати в них учбово-пізнавальні мотиви.

В. Чирков, провівши дослідження, відзначив, що значно успішнішим буде те навчання, яке ґрунтується на внутрішній зацікавленості школярів. Так, учні, яких приваблює сам процес навчання, схильні обирати складніші завдання, що позитивно впливає на розвиток їх пізнавальних процесів, а відсутність внутрішнього стимулу сприяє зростанню напруження, зменшенню спонтанності, що має пригнічуючу дію на креативність дитини [5].

Яка ж роль належить оцінці в процесі учбової діяльності молодших школярів? Внаслідок того, що у дітей даного віку емоційна сфера ще недостатньо добре сформована, школярі, як правило, сприймають оцінку-бал не як фактичний показник їх успішності, а як особисте ставлення вчителя до них, і надають оцінці провідного значення у навчальному процесі. За результатами проведеного нами опитування, 75,3% учнів, які брали у ньому участь, відповіли, що маючи можливість обирати школу, в якій діє система оцінювання балами, чи школу, в якій вона відсутня, надають перевагу тій, де вони можуть одержати оцінки. Учні другого класу пояснюють це тим, що їм цікаво одержувати бали, за високі бали їх хвалять батьки. Школярі третіх і четвертих класів прагнуть одержати оцінки для того, щоб знати рівень своїх знань (39,4%), як винагороду за їх працю (21,03%), а також, щоб порадувати батьків (13,3%).

Ті діти, які надають перевагу навчанню без оцінки-бала (більшість з них посередньо та слабо встигаючи учні) пояснюють, що їм неприємно одержувати погані оцінки, що через низькі бали їх можуть покарати (19,04%). Незначний відсоток четвертокласників, які брали участь в опитуванні, відповіли, що головне – це не оцінка, а знання, важливо, щоб одержання оцінки не стало основною метою учіння (4,5%).

Як стверджує Ш.О. Амонашвілі, щоб забезпечити успішний навчальний процес, вчителю необхідно досягти того, щоб оцінка-бал не займала провідного положення для учнів. Важливо, щоб вона стала фактором, який формує позитивне ставлення дітей до навчання, адекватне ставлення до самих себе. Оцінка-бал не повинна стати для школярів основною ціллю їх учбової діяльності [1].

Які ж види занять у школі приваблюють учнів молодшого шкільного віку найбільше, а які навпаки – для них нецікаві, викликають труднощі? Більшість опитаних першокласників на

запитання "Чим тобі найбільше подобається займатися в школі?" відповідають, що, перш за все, гратися, малювати, розв'язувати цікаві завдання з математики (62,1%). 24,5% учнів першого класу, які брали участь в опитуванні, не люблять читати. Другокласники також надають перевагу ігровим видам роботи, їх цікавить розв'язування прикладів, задач. Близько 15% опитаних учнів відповіли, що в школі їм найбільше подобається вчитися. Більшість школярів другого класу нецікавими вважають завдання не безпосередньо пов'язані з процесом навчання, а виконанням обов'язків чергового, дотримання режимних моментів (54,6%).

Учням 3-4 класів подобається виконувати різні види робіт пов'язаних з навчанням: і розв'язувати завдання з математики, і робити вправи з рідної мови, англійської, вивчати про природу, читати (76,8%). За ігрові заняття висловилися лише 9,03% учнів даних класів. Найбільш не привабливим видом роботи учні вважають виконання домашніх завдань (47,6%).

Улюбленим уроком для 63,9% опитаних учнів 1-4 класів є математика значний відсоток школярів найцікавішим уроком обирають художню працю, фізичне виховання, англійську мову та читання. Найменш приваблює дітей урок рідної мови (8,4%).

У 3-4 класах можна прослідкувати таку особливість, що більшість учнів вважають цікавими для себе ті навчальні предмети, з які у них кращі оцінки. При цьому, відмінники обирають урок математики, а слабо встигаючі учні – фізичне виховання.

Школярі молодшого шкільного віку як легко захоплюються тим чи іншим видом роботи, так само легко і перестають ним цікавитися. За результатами нашого опитування 73,2% першокласників, 65,1% другокласників, 57% учнів третього та 45,2% четвертого класів змінюють гурток щонайменше три рази. Для вчителя дуже важливо пробудити навчально-пізнавальний інтерес в учнів на кожному уроці і сприяти його поглибленню та стійкості.

Отже, за результатами дослідження провідне місце для учні молодшого шкільного віку займають зовнішні мотиви, що безпосередньо не пов'язані зі змістом і процесом учбової діяльності. З 1-4 клас для школярів характерна тенденція все більшого захоплення ними результатами учіння, його практичним значенням. Для вчителя завдання полягає у формуванні в учнів навчально-пізнавальних мотивів, які сприяють підвищенню їх успішності. Щодо оцінки, вона, перш за все, повинна стати для школярів стимулом для навчання, для досягнення вищих результатів, а не основною метою їх учбової діяльності. Аналізуючи результати дослідження, ми дійшли висновку, що, як правило, саме від педагогічної майстерності вчителя, його творчості залежить інтерес дітей молодшого шкільного віку до того чи іншого виду занять, а також і мотиваційні складові їх учбової діяльності.

Література

1. Амонашвили Ш.А. Обучение. Оценка. Отметка. – М.:Знание, 1980. – 315с.
2. Вікова та педагогічна психологія: Навч.посіб. / О.В.Скрипченко, Л.В.Волинська, З.В.Огороднійчук та ін. – К.: Просвіта, 2001. – С.121-123
3. Возрастная и педагогическая психология / Под ред.М.В. Гамезов, М.В.Матюхиной. Т.С.Михальчик. – М.:Просвещение, 1984. – С.84-131
4. Волошина В.В. Мотиви, як психологічні детермінанти навчальної успішності молодших школярів // Психологія: Збірник наукових праць НПУ ім.М.П.Драгоманова – К.:Вид.НПУ ім. Драгоманова, 2001- Вип.13-С.266-273
5. Проблема формування мотивації у навчальній діяльності // Завуч. – 2004. – №5. – С.9-11
6. Святогорова М.В., Вачков І.В. Динамика мотивации учения и адаптации к школе в младшем школьном возрасте // Психологическая наука и образование. – 2000. – №3. – С.26-31

*Тетяна Тимош
наук. керівник – доц. М.М. Наумчук*

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ АУДІАТИВНИХ УМІНЬ ПЕРШОКЛАСНИКІВ

Одним з найважливіших завдань сучасної початкової школи є формування мовленнєвої особистості молодшого школяра. З огляду на значущість цього завдання у Державному стандарті початкової освіти і навчальній програмі з української мови для 1-4 класів визначено основну змістову лінію – комунікативну, яка передбачає розвиток усного й писемного мовлення учнів, їхнє вміння користуватися мовою як засобом спілкування, пізнання, впливу на іншу особистість.

Відповідно до програми з рідної мови мовленнєвий розвиток молодших школярів необхідно забезпечити у процесі формування й удосконалення усних і писемних видів мовленнєвої